

Rahvusraamatukogu väljaanded ja Riigikogu

RiTo 2/2000

Rita Hillermaa
Eesti Rahvusraamatukogu parlamendiinfokeskus

Käesolev ülevaade tutvustab Rahvusraamatukogu koostatud Riigikogu tegevust kajastavaid või parlamenditeeninduseks vajalikke väljaandeid võrdluses Põhjamaade samalaadsete trükistega, mida parlamendi lugemissaalist leida võib.

1989. a taastati Rahvusraamatukogu parlamendiraamatukogu funktsioonid. Alustati parlamenditeeninduseks vajalike väljaannete koostamist. Esimeseks suuremahuliseks tööks sai Eesti õigusbibliograafia aastate 1918-1940 kohta. Kui 1992. a tuli kokku VII Riigikogu, asuti koostöös Riigikogu Kantseleiga ka parlamendi tööd kajastavate väljaannete koostamisele. Tänapäevaks võib rääkida juba väljakujunenud parlamendiväljaannete süsteemist.

Regulaarselt ilmuvad Riigikogu koosseisu ja tegevust tutvustavad väljaanded:

Riigikogu teatmik 1993-1999. Tallinn, 1993-1999. Kokku ilmunud 6 eestikeelset ja 6 ingliskeelset väljaannet.

Sisaldab Riigikogu liikmete lühiaandmeid (sünniaeg, haridus, fraktsioon, komisjon) koos fotodega ning andmeid Riigikogu komisjonide ja fraktsioonide koosseisude kohta. Ilmub regulaarselt kord aastas (v.a 1996) pärast Riigikogu juhatuse valimisi nii eesti kui inglise keeles. Väljaanne fikseerib tiitellehe pöördel näidatud hetkeiseisu. Riigikogu Teatmik ei pretendeeri mahukate biograafiliste teatmike ritta, pigem võiks seda võrrelda Rootsi väljaandega "Riksdagens ledamöter" (*Riksdagi* saadikud), mis sisaldab samuti fotosid, kontaktandmeid, komisjone jms.

Täielikumaid elulooandmeid pakub Riigikogu Kantselei poolt koostatud "101 lühielulugu" (2000).

Riigikogu kroonika 1992/1993 - 1998/1999/ koostanud Gerli Eero, Krista Tukk. Tallinn, 1993-1999. Kokku ilmunud 6 väljaannet.

Koondab andmeid Riigikogu struktuuri ja tegevuse kohta istungjärkude kaupa (kaks istungjärku koos) ning fikseerib kõik muudatused, mis sellel ajavahemikul on toimunud. Väljaande esimene osa sisaldab Riigikogu liikmete nimekirja ja fraktsioonide ning komisjonide koosseisu koos muudatustega (kuupäevalise täpsusega). Teine osa käsitleb parlamendi seadusandlikku tegevust ja registreerib nii vastuvõetud aktid kui ka menetlusest välja arvatud seaduseelnõud. Loetelu on esitatud juhtivkomisjonide kaupa, seadusandliku protsessi iseloomustamiseks on iga dokumendi juurde lisatud andmed eelnõu esitamise, arutamise ja hääletamistulemuste kohta. Väljaande kolmas osa püüab anda ülevaadet Riigikogu rahvusvahelistest suhetest.

Alates käesolevast aastast (kroonika 1999/2000) lisandub loetelu Riigikogu liikmete poolt esitatud arupärimistest.

Kroonika koostamisel kasutatakse Riigikogu juhatuse ja Riigikogu Kantselei osakondadelt saadud andmeid, samuti Eesti õigusaktide registrit ESTLEX, "Riigi Teatajad" ning Riigikogu interneti leheküljel olevaid andmeid.

Väljaande 1. osa materjale, s.o Riigikogu liikmete nimekirja koos fraktsioonidesse ning komisjonidesse kuuluvuse näitamisega on kasutatud ka CD-ROMil "VIII Riigikogu istungite protokollid ja stenogrammid".

Riigikogu kroonika idee tuli Rahvusraamatukogu tollaselt direktriisilt Ivi Eenmaalt.

Mingil määral sai eeskujuks Rootsi parlamendi aastaraamat (80-ndatest aastatest) "Riksdagens årsbok". 1990-ndatel Rootsi väljaande sisu muutus - üksikasjalik statistika asendati populaarses vormis ülevaatega. Riigikogu kroonikaga sisult sarnane on ka Taani aastaraamat "Årbog & Registre", kuigi viimases on materjali esitus tunduvalt üksikasjalikum, nt iga vastuvõetud seaduse sisu on lühidalt selgitatud.

Riigikogu [voldik]. Tallinn, 1995-2000. Kokku ilmunud 7 eestikeelset ja 8 ingliskeelset väljaannet.

Ilmub regulaarselt kord aastas (pärast Riigikogu juhatuse valimisi) eesti ja inglise keeles, muudatustega lisatiraažid ilmuvad vastavalt vajadusele.

Sisaldab Riigikogu liikmete fotodega istungisaali plaani, statistilisi andmeid koosseisu kohta, Eesti ajaloo lühikronoloogiat jms.

Kuni 1999. aastani olid kõik voldikud ühesuguse kujundusega ja eristusid vaid saali plaani juures toodud kuupäeva järgi. Riigikogu voldik on tüüpiline parlamendi reklaamtrükis. Tõsi küll, koosseisu portreedega variant ei ole just väga levinud, rohkem võib leida parlamendi struktuuri ja töö põhimõtteid kirjeldavaid väljaandeid.

Üksikväljaanded:

Riigikogu [album] / koostanud Rita Hillermaa, Krõõt Liivak; kujundanud Rein Seppius. Tallinn, 1998, 96 lk: ill.

Album ilmus Riigikogu Kantselei ja Eesti Rahvusraamatukogu ühistööna Eesti Vabariigi 80. aastapäevaks, aasta hiljem ka ingliskeelsena. Väljaanne tutvustab Riigikogu ajalugu (T. Karjahärm), tegevust põhiseadusliku institutsioonina (A. Mõttus), Riigikogu hoone arhitektuuri (M. Kalm) ja on illustreeritud rohkete fotodega. Eestis on Riigikogu album esimene omataoline.

Albumi koostamisel ja kujundamisel tugineti teiste riikide parlamentide esindusväljaannetele. Enamjaolt sisaldavad kõik samalaadsed esindusväljaanded parlamendi ajalugu, selgitavad struktuuri ja toimimist ning tutvustavad hoonet (kas ainult illustratsioonidena või koos ülevaatega ajaloost), sageli ka lähiaastate tegevust nii sõnas kui pildis. Riigikogu albumi puhul oli põhirõhk pandud ajaloole.

Kõige lähedasemad nii sisult kui kujunduselt on Soome album "Suomen Eduskunta" (1990) ja Austria "Das Österreichische Parlament" (1992).

Valitud ja valitsenud: Eesti parlamentaarsete ja muude esinduskogude ning valitsuste isikkoosseis aastail 1917-1999 / koostanud Jaan Toomla. Tallinn, 1999, 475 lk.

Sisaldab koosseisude loetelusid ja lühiaandmeid (sünni- ja surmaaeg, tegevusvaldkond) isikute kaupa. Andmestik sisalduvad ka Eestit okupeerinud võimude analoogilised institutsioonid ja neis osalenud isikud.

Riigikogu bibliograafia / koostanud Virve Ennosaar, Krista Tukk. Tallinn, 2000, 148 lk.

Riigikogu bibliograafia annab ülevaate parlamendi töö kajastamisest Eesti trükisõnas läbi aegade. Hõlmatud on aastad 1917–1940 ja 1990–1999.

Bibliograafia on valikuline. Varasemat perioodi (1917–1940) käsitlevast Rahvusraamatukogu ja Kirjandusmuuseumi kartoteekides sisalduvast 10 000 Riigikoguga seotud viitest on nimestikku jõudnud vaid kümnendik. Keskendutud on iga ajajärku iseloomustavate tähtsamate ja enam poleemikat tekitanud seaduste aruteludele ning materjalidele, mida stenogrammid ei sisalda, s.o istungite kirjeldused, analüüsid ja kokkuvõtavad kirjutised, ajakirjanike muljed ning arvamused. On registreeritud ka lühemaid sõnumeid, et näidata parlamendi arengut aegade jooksul.

Bibliograafia ülesehitus on temaatilis-kronoloogiline, viited esitatud parlamentaarsete kogude kaupa. Ajaloolist tausta ja pikaajalisi perioode peegeldavad trükised on nimestiku alguses paiknevas üldosas, hoonet ja sisustust kajastavad trükised nimestiku lõpus. Lisaks on esitatud valik ilukirjandusteostest, mis peegeldavad parlamendi tegevust. Nimestik on varustatud nime- ja teemaregistriga.

Riigikogu teenindamiseks vajalikud väljaanded:

Bibliographia iuridica Estonica ehk Eesti õigusbibliograafia. Ilmunud on kaks koondköidet aastate 1918-1940 ning 1988-1993 kohta, alates 1994. a ilmub aastanimestikuna. Materjal on organiseeritud õigusvaldkondade

kaupa, vahepealkirjad on paralleelselt eesti, inglise ja saksa keeles. Eriala bibliograafiana ei registreeri väljaanne ajaleheartikleid.

Ülesehituselt on see sarnane Soome õigusbibliograafia trükiväljaannetega (alates 1994. a on Soome õigusbibliograafia saadaval ainult elektrooniliselt).

Eesti ametlikud väljaanded. Bibliograafia ilmub aastanimestikuna alates 1993. a. Väljaanne registreerib Eesti kesksete riigiasutuste (Riigikogu, valitsuse, Riigikohtu, Riigikontrolli jt.), ministriumide ja riigiametite väljaanded. Ametlike väljaannete bibliograafia moodustab ühe osa Eesti rahvusbibliograafia süsteemist. Ametlike väljaannete bibliograafiat annavad välja ka parlamendiraamatukogud Soomes ja Rootsis, Taani Kuninglik Raamatukogu jt. Üldine suund on üleminek avaldamisele elektroonilisel kujul, viimased trükiväljaanded ilmusid Soomes 1997, Rootsis 1994 ja Taanis 1996.

Summaria socialia. Referaatväljaanne sisaldab eestikeelseid kokkuvõtteid välisajakirjades ilmunud kirjutistest. Artiklite valikul on silmas peetud eeldõige aktuaalsust Eesti lugeja jaoks ning eelistatud temaatika on poliitika, majandus, õigus ja Eestile oluliste rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus.

Ilmub alates 1999. aastast 10 korda aastas, kättesaadav ka elektrooniliselt <http://www.nlib.ee/anded/ianded.html>

Riigikogu liikmete kirjutised ilmub alates 1997. a kaks korda aastas ja alates 2000. a kolm korda aastas. Peegeldab raamatukogu andmebaasides leiduvaid artikleid ja raamatute kirjeid (1999. a ka elektroonilisena <http://www.nlib.ee/anded/ianded.html>).

Uued raamatud. Rahvusraamatukokku saabunud majandus-, õigus- ja poliitikaalasest uudiskirjandusest teavitatakse Riigikogu kord kuus. Nimestikud on valikulised ja sisaldavad annotatsioone. Korrapärast koostamist alustati 1993. a, (alates 1998. a. ilmub ka elektroonilisena <http://www.nlib.ee/anded/ianded.html>). Uudiskirjanduse loetelusid koostavad kõik Põhjamaade parlamendiraamatukogud.

Lisaks eelmainitutele võib Põhjamaadest leida veel mitmeid erinevaid väljaandeid. Aktuaalne on naistemaatika. Soomlastel ilmus 1997. a parlamendi naissaadikuid käsitlev "Suomen Eduskunnan ensimmäiset naiset" (Soome Eduskunna esimesed naised), rootslastel maailma naispoliitikute tööd ja pereelu tutvustav "Woman in Power" (Naised võimul, 1992). Avaldatakse ka parlamendisaadikute mälestusi, nt soomlastel "Suullista historiaa. Veteraanikansaedustajat haastateltavina" (1994), rootslastel "Herr Gruve och talman" (Härra Gruve ja parlamendijuhataja, 1991), endise stenografi anekdootlikud jutustused 20-30-ndate aastate parlamendielust ja kogumikud kauaaegsete saadikute hinnangutest poliitikale ja parlamenditööle. Rootsi parlamendi aastaraamat "Riksdagens årsbok" kajastab parlamendi tegemisi ühe hooaja vältel ja on illustreeritud mustvalgete fotodega. Ilmunud on ka mitmeid mahukaid Riksdagi ajalugu käsitlevaid trükiseid ja parlamendihoones asuvaid kunstiteoseid tutvustavaid väljaandeid. Norra parlamentarismi ajalugu käsitleb "Der er det godt å sitte..." (Seal on hea istuda, 1994), parlamendi tööpõhimõtete selgitab eraldi käsiraamat "Stortinget: all makt i denne sal" (Stortinget: kogu võim selles saalis, 1995). Üheks uuemaks tööks Soomes on valikbibliograafia "Finland in the international affairs of the 20th century" (elektrooniline).

Kui vaadata Põhjamaade biograafilisi väljaandeid parlamendisaadikutest, siis tihtipeale sisaldavad need ka statistilisi andmeid ja valimisi, mis tähendaks meie Riigikogu kroonika ja teatmiku liidetud varianti. Norra "Stortinget i navn og tall 1997-2001" (Parlament nimedes ja numbrites) sisaldab lisaks elulugudele mitmekülgset statistikat parlamendiliikmete hariduse, ameti, vanuse jm järgi, ka fraktsiooniti ja parteide kaupa ning valimisstatistikat. Elulugudes on üles tähendatud vanemate ning abikaasade nimed ja ametid, abikaasal ka sünniaeg, nimetatud on ka kaugemaid ajalooliselt või ametilt tähtsaid sugulasi. Eestlaste privaatsustajule tundub nii isiklike andmete avaldamine võõrastav. Taani teatmik "Folketinget efter valget" (Parlament pärast valimisi, 1995) sisaldab lisaks biograafiatele põhiseadust, töökorda, komisjonide ja fraktsioonide loetelusid. Rootsi "Facta om Folkvalda" (Faktid valitustest, 1992) liidab biograafiatega statistilised andmed ning nende võrdluse varasema perioodiga. Nt valimised 1973-91, parteide juhid alates 1945. a jne.

Rahvusraamatukogu on olnud aktiivne ja järjepidev Riigikogu töö kajastaja. Lisaks traditsioonilistele raamatukoguväljaannetele (bibliograafiad, kataloogid, referaatväljaanded) on koostöö Riigikogu Kantseleiga võimaldanud avaldada nii koosseisu tutvustavaid, tegevuse statistikat koondavaid kui ka ajalugu käsitlevaid trükiseid. Hetkel toimiv väljaannete süsteem on pidevas muutumises, kindlasti suureneb tulevikus elektrooniliste

väljaannete osakaal, kuid tuleb tõdeda, et alus, kust edasi liikuda, on pandud. Tehtud tööle hinnangu andmine jäägu lugejale.